

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра фізичної географії та раціонального природокористування**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декаан географічного факультету
Іван Калинич /Іван КАЛИНИЧ/
«30» червня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ГЕОГРАФІЯ НАСЕЛЕННЯ З ОСНОВАМИ ДЕМОГРАФІЇ

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Освітня програма	Географія
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Ужгород - 2022

Робоча програма навчальної дисципліни «**Географія населення з основами демографії**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **01 Освіта/Педагогіка**, спеціальності **014 Середня освіта**, освітньої програми «**Географія**».

Укладач: Жулканич Борис Михайлович, старший викладач
Дністрянський Мирослав Степанович, доктор географічних наук, професор

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри фізичної географії та раціонального природокористування

протокол № 11 від «23» червня 2022 р.

Завідувач кафедри Степан ПОП

Схвалено методичною комісією географічного факультету
протокол № 10 від «29» червня 2022 р.

Голова методичної комісії Людвиг ПОТІШ

© Жулканич Б.М., 2022 р.
© Дністрянський М.С., 2022 р

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2022 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	3-й	4-й
Кількість модулів – 4	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента -3	5-й	7-й
	Лекції:	
	36	10
	Практичні (семінарські):	
	24	8
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усний залік	Самостійна робота:	
	60	102
	3	4

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Географія населення з основами демографії» є оволодіти знаннями з географії населення.

Завдання вивчення дисципліни:

- опанувати теоретичні знання з різних галузей географії населення;
- засвоїти методику наукового дослідження населення;
- набути навички наукового аналізу, узагальнення;
- оволодіти способами картографування населення.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та

закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя (ЗК 2);

- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК 3)
- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (ЗК 5);
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. (ЗК 7).
- здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)(ЗК 9).

-здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків (ФК 1.);

-здатність до пошуку ефективних шляхів мотивації дитини до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання) (ФК 4.);

-здатність здійснювати виховання на уроках і в позакласній роботі, виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів та формування їхньої культури (ФК 6.).

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Географія населення з основами демографії» є опанування таких навчальних дисциплін освітньої програми (ОП): ОПП підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014 «Географія»:

- ОК 1.3 «Філософія»;
- ОК 1.4 «Історія та культура України»;
- ОК 1.9 «Картографія і ГІС»;
- ОК 2.11 «Основи суспільної географії».

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Освітньо-професійна програма здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014 середня освіта, вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Здатність усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем і людиною, розуміти та пояснювати стратегію сталого	ПК1.

розвитку людства.	
Здатність доцільно і критично використовувати географічні поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи для пояснення письмовими, усними та візуальними засобами явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, державному, локальному).	ПК 3.
Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі (світу), материків і океанів, України	ПК 4.
Здатність встановлювати роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних чинників, особливості геопросторової організації природи, населення і господарства України та свого регіону	ПК 6.
Здатність реалізовувати краєзнавчий підхід на уроках географії, у позакласній і позашкільній роботі з учнівською молоддю	ПК 7.

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Географія населення з основами демографії»

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Здатність усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем і людиною, розуміти та пояснювати стратегію сталого розвитку людства.	РН 1,
Здатний цінувати різноманіття та мультикультурність, керуватися в педагогічній діяльності етичними нормами, принципами толерантності, діалогу й співробітництва.	РН 11
Усвідомлює цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України	РН 12
Пояснює зміни, які відбуваються в географічному середовищі під впливом природних і антропогенних чинників, формулює наслідки й детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства	РН 16

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усні відповіді, презентації, доповіді.

Форма модульного контролю: письмова робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: залік в усній формі.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	50	100
10	10	10	10	10		

T1, T2 ... – теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	50	100

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	7	28	7	28
Презентації	1	12	1	12
Доповідь	1	10	1	10
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Оцінка *відмінно (А)* виставляється, коли студент дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів. При виконанні практичного завдання студент застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка *добре (В)* виставляється студенту, який повністю розкрив теоретичні питання на основі програмного та додаткового матеріалу. При виконанні практичних завдань студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка *добре (С)* виставляється студенту, який повністю розкрив теоретичні питання, а програмний матеріал викладено у відповідності до вимог. Практичні завдання виконані в цілому правильно, але мають місце окремі неточності.

Оцінка *задовільно (D)* виставляється, коли студент розкрив теоретичні питання, проте при викладенні програмного матеріалу допущені окремі помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається помилок, за рахунок недостатнього розуміння програмного матеріалу.

Оцінка *задовільно (Е)* виставляється, коли студент неповністю розкрив теоретичні питання, відповідь містить суттєві помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається значних помилок, а виконання завдань викликає значні труднощі у студента.

Оцінка *незадовільно (FХ)* виставляється студенту, який не розкрив теоретичні питання і не може виконати практичні завдання. Як правило такий студент виявляє здатність до викладення думки лише на елементарному рівні.

Оцінка *незадовільно (F)* виставляється студенту, який не виконав навчальну програму або якийсь елемент її складової, має фрагментарні знання, які не дозволяють розкрити теоретичні

питання і виконати практичні завдання.

За результатами контролю знань студентів, дозволяється виставлення екзаменаційної оцінки (без підсумкового іспиту) - «відмінно», «добре», та «задовільно». Студент має право підвищити оцінку, складаючи іспит.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	Глибоко і міцно засвоїв програмний матеріал з дисципліни; вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає. Прогнозує і передбачає подальший хід явища, описує можливі наслідки, результати, що впливають з наявних даних. У студента не виникає труднощів при відповідях на видозмінені завдання. Він вільно справляється із класифікаціями, термінами та іншими видами застосування знань, показує знайомство з навчальною літературою, правильно обґрунтовує прийняті рішення, володіє різнобічними навичками і прийомами виконання практичних завдань.
82-89	Твердо знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його. Не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання, правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, впевнено володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання, коректно встановлює причинно-наслідкові зв'язки.
74-81	Знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його, але допускає деякі неточності під час відповіді; правильно застосовує теоретичні знання при вирішенні практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання. Самостійно відтворює знання з елементами перетворення. Застосовує їх у видозміненій, але близькій до типової ситуації, однак потребує допомоги викладача. Дає свою власну інтерпретацію матеріалу (пояснення, короткий виклад). Уміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.
64-73	Має знання лише основного матеріалу, але не засвоїв його окремих деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушення послідовності у викладі програмного матеріалу і відчуває утруднення при виконанні практичних робіт і розв'язанні задач.
60-63	Самостійно відтворює інформацію та застосовує її у типовій ситуації, але при цьому виявляє невпевненість у своїх діях. На основі фактів робить висновки, але за допомогою викладача. При виконанні практичних завдань намагається зробити звіт про виконані дії.
35-59	Не знає більшої частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки; не володіє у достатньому обсязі поняттєво-термінологічним апаратом науки; невпевнено, із помилками виконує практичні завдання; не вміє наводити приклади та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; відтворює інформацію лише на основі підказки викладача.
1-34	Має загальне уявлення про навчальну дисципліну, знання програмного матеріалу носить фрагментарний характер, не може вирішити практичних завдань.

Програмні результати навчання

Шифр ПРН

Здатність усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем і людиною, розуміти та пояснювати стратегію сталого розвитку людства.	ПК 1
Здатність доцільно і критично використовувати географічні поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи для пояснення письмовими, усними та візуальними засобами явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, державному, локальному)	ПК 2
Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі (світу), материків і океанів, України.	ПК 3
Здатність пояснювати закономірності територіальної організації суспільного виробництва, просторових процесів і форм організації життя людей	ПК 5
Здатність встановлювати роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних чинників її розвитку, аналізувати й пояснювати особливості геопросторової організації природи, населення і господарства України та свого регіону	ПК 6
Здатність реалізовувати краснорічний підхід на уроках географії, у позакласній і позашкільній роботі з учнівською молоддю	ПК 7

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Основи демогеографії.

Тема 1. Зміст, структура і завдання курсу. Розвиток географії населення як науки. Теоретичні основи географії населення. Об'єкт і предмет географії населення. Методи географічного вивчення населення. Історія географічного вивчення населення. Сучасні демографічні дослідження у світі та в Україні.

Тема 2. Джерела статистичної інформації з географії населення. Наукові основи організації переписів населення. Реєстри, поточний облік і спеціальні обстеження населення. Історія переписів у світі та Україні.

Тема 3. Антропогенез і расогенез. Виникнення людства. Історія заселення континентів.

Характеристика періодів демографічного розвитку людства. Географія людських рас.

Тема 4. Демографічний розвиток людства. Кількість населення світу. Географія населення великих регіонів та окремих територій.

Тема 5. Просторові тенденції природного відтворення населення. Форми руху населення. Народжуваність та її показники. Смертність та її структура за причинами смертей. Середня тривалість життя. Природний приріст населення.

Тема 6. Статевий і віковий склад населення. Фактори формування статевої структури населення. Розподіл населення за віком. Проблема старіння населення окремих районів. Середній вік населення світу і регіонів. Перспективні розрахунки.

Тема 7. Шлюбність і розлучуваність. Сімейна структура населення. Поняття шлюбності, основні показники. Поняття сім'ї, форми шлюбу та сім'ї. Регіональна специфіка сімейної структури населення.

Тема 8. Концепція демографічного переходу. Регіональна демографічна політика. Типи відтворення населення та історико-регіональні особливості демографічних переходів. Суть демографічної політики, її напрями. Сучасна демографічна політика країн світу. Характер відтворення населення України.

Модуль 2. Географія праці. Географія розселення. Етнічна географія.

Тема 9. Географія праці. Ознаки соціальної структуризації суспільства. Освітній рівень населення. Регіональні особливості формування та використання працересурсного потенціалу.

Тема 10. Географія розселення. Розміщення населення. Форми геопросторової організації розселення. Сільське розселення.

Тема 11. Урбанізація. Просторова структура розселення. Форми еволюції урбаністичного розселення. Міське розселення, класифікації міських поселень. Географічна характеристика мегаполісів і найбільших міст світу. Аналіз проблем урбанізації.

Тема 12. Географія міграції. Наукові основи дослідження міграцій. Типологія міграції: за напрямом, за причинами, за терміном... Історія та сучасні міграційні процеси у світі.

Тема 13. Географія української еміграції. Історичний аналіз міграційних процесів в Україні. Географія сучасних міграцій: їх причини, напрями та соціально-економічні наслідки. Міграції та етнопонаціональна безпека держави. Українська діаспора. Роль України у світових міграційних процесах.

Тема 14. Етнічна географія. Наукові основи етнічної географії. Концепції етносу. Сутність категорії нація. Класифікація етносів.

Тема 15. Географія способу життя. Наукова сутність категорій спосіб життя. Система показників якості життя населення. Рівень життя і якість життя. Регіональні аспекти здоров'я населення. Культурно-цивілізаційні риси способу життя. Глобальні проблеми людства. Релігійні вірування. Релігійна структура населення світу, регіонів та окремих країн. Сучасна релігійна ситуація в Україні. Географія цивілізацій. Екологія і політика. Глобальна етнічна криза.

6.2. Структура навчальної дисципліни (денна форма навчання)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: <i>денна</i>					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
5-й семестр						
Модуль 1. Основи демогеографії.						
Тема 1. Зміст, структура і завдання курсу	5	2				3
Тема 2. Джерела статистичної інформації з географії населення	8	2	2			4
Тема 3. Антропогенез і расогенез	9	3	2			4
Тема 4. Демографічний розвиток людства	6	2				4
Тема 5. Просторові тенденції природного відтворення населення	9	3	2			4
Тема 6. Статевий і віковий склад населення	8	2	2			4
Тема 7. Шлюбність і розлучуваність	7	2	2			3
Тема 8. Концепція демографічного переходу. Регіональна демографічна політика	6	2				4
Модульна контрольна робота	2		2			
Разом за модуль	60	18	12			30
Модуль 2. Географія праці. Географія розселення. Етнічна географія.						
Тема 9. Географія праці	5	2				3
Тема 10. Географія розселення	8	2	2			4
Тема 11. Урбанізація	9	3	2			4
Тема 12. Географія міграції	6	2				4
Тема 13. Географія української еміграції	9	3	2			4

Тема 14. Етнічна географія	8	2	2			4
Тема 15. Географія способу життя.	7	2	2			3
Тема 16. Глобальні проблеми людства.	6	2				4
Модульна контрольна робота	2		2			
Разом за модуль	60	18	12			30
Разом за семестр	120	36	24			60

(заочна форма навчання)

7-й семестр					
№	Змістовні модулі	Всього	Заочна форма		
			лекційні заняття	практичні заняття	самостійно
1	Зміст, структура і завдання курсу. Джерела статистичної інформації з географії населення	11	1		10
2	Антропогенез і расогенез. Демографічний розвиток людства	13	1	2	10
3	Просторові тенденції природного відтворення населення	12	1		11
4	Статевий і віковий склад населення. Шлюбність і розлучуваність	13	1	2	10
5	Концепція демографічного переходу. Регіональна демографічна політика	11	1		10
6	Географія праці	13	1	2	10
7	Географія праці. Урбанізація	11	1		10
8	Географія міграції. Географія української еміграції	12	1		11
9	Етнічна географія	13	1	2	10
10	Географія способу життя. Глобальні проблеми людства.	11	1		10
Разом		120	10	8	102

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Динаміка кількості населення світу, регіонів та окремих країн.	6	1
2	Аналіз природного відтворення населення світу, регіонів та окремих країн.	6	2
3	Географічний аналіз зайнятості населення світу.	6	2
4	Географічний аналіз розміщення населення	6	1
5	Расовий та етнічний склад населення світу	6	1
6	Релігійний склад населення світу	6	1

Разом	24	8
--------------	-----------	----------

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Чисельність населення світу та його динаміка.	2	3
2	Характеристика найбільших мегаполісів світу.	2	3
3	Особливості статево - вікової структури та розміщення населення в країнах Латинської Америки.	2	3
4	Значення кількості населення для соціально-економічного розвитку країни.	2	5
5	Класифікація міст.	2	3
6	Особливості етнічної та релігійної структури населення Західної Європи	2	4
7	Основні демографічні проблеми сучасного світу.	2	3
8	Форми розселення населення.	2	3
9	Особливості статево - вікової структури та розміщення населення в країнах Південної Америки.	1	4
10	Історія виникнення демографії та становлення її як науки.	2	3
11	Особливості природного руху населення в країнах різних типів.	2	5
12	Охарактеризуйте суть демографічної політики Китаю та Індії.	2	3
13	Об'єкт та предмет дисципліни ” Географія населення з основами демографії ”.	2	3
14	Сутність традиційного та сучасного типів відтворення населення.	2	3
15	Охарактеризувати сучасний стан демографічної ситуації в Західній Європі	2	4
16	Розвиток демографічної науки в Україні.	1	3
17	Географічні особливості процесу шлюбності.	2	4
18	Облік населення. Історія переписів населення у світі.	2	3
19	Методи та завдання дисципліни ” Г-я населення з основами демографії ”	2	4
20	Расовий склад населення світу.	2	3
21	Особливості етнічної та вікової структури населення Північної Європи.	2	4
22	Місце географії населення в системі наук. Кількість населення світу.	2	3
23	Особливості етнічної та вікової структури населення Північної Європи.	2	4
24	Поняття нації. Сучасні підходи до розуміння сутності нації.	2	3
25	Закони населення. Демографічний перехід. Демографічна революція.	2	3
26	Статевий склад населення світу.	2	4
27	Історичні типи відтворення населення.	2	4
28	Нерівномірність розміщення населення на Землі.	2	4
29	Міграційні процеси сучасного світу.	2	4
30	Географія української діаспори.	2	4
31	Наукова сутність категорій спосіб життя.	2	3
32	Релігійні вірування.	2	3
	Разом	60	102

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: Мультимедійний проектор.

Обладнання: персональні комп'ютери, ноутбуки, планшети.

Інформаційні технології та засоби онлайн навчання: прикладні програми (MS Office 2010, MS Windows XP), система електронного навчання Moodle <https://e-learn.uzhnu.edu.ua>, електронна пошта на базі глобальних інформаційно-комунікаційних порталів, внутрішня корпоративна електронна пошта УжНУ; електронний репозитарій ДВНЗ «УжНУ» <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui>, сайт УжНУ <https://www.uzhnu.edu.ua>, інформаційні ресурси в мережі Інтернет.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Гудзеляк І. І. Географія населення: Навчальний посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2018.
2. Дронова О.Л. Геоурбаністика : навч. посіб. / О. Л. Дронова. – К. : Видавничополіграфічний центр "Київський університет", 2014. – 419 с.
3. Сегіда К. Ю. Географія населення з основами демографії: методичні рекомендації до аудиторної та самостійної роботи студентів бакалавріату другого курсу спеціальності 103 Науки про Землю освітньої програми «Географії» / К. Ю. Сегіда, О. О. Паталашка. – Харків, 2018. – 82 с.
4. Сюткін С. І. Географія населення: Курс лекцій для студентів природничо-географічних факультетів інститутів та університетів. – Суми: СумДПУ ім. С. Макаренка, 2002.
5. Філоненко І.М. Основи демографії. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 110 с

Допоміжна література

1. Атлас вчителя / В.В. Молочко, Ж.Є. Бонк, І.Л. Дрогушевська та ін. – К.: ДНВП «Картографія», 2010.
2. Атлас світу. – Київ: ДНВП «Картографія», 2010.
3. Влах М. Географія населення: Словник-довідник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2005.
4. Джаман В.О., Круль В.П., Чернюх Г.Я. Демогеографія. Навчальний посібник. – Чернівці: Рута, 2002.
5. Дністрянський М.С. Етногеографія України: Навчальний посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008.
6. Доценко А. І., Зінич В. Т., Великохатько О. Т., Танцюра В. Л. Розселення в Україні: проблеми і перспективи / Під ред. Б. М. Данилишина – К.: РВПС України НАН України, 2006.
7. Етнонаціональний розвиток України. Терміни, визначення, персоналії. – К., 1993.
8. Заставний Ф. Д. Населення України. – Львів, 1993.
9. Олійник Я. Б., Степаненко А. В. Вступ до соціальної географії: Навч. посібник. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000.
10. Павлов С. В., Мезенцев К. В., Любіцева О. О. Географія релігій. – К.: АртЕк, 1998.
11. Прибиткова І. М. Основи демографії. – К.: АртЕк, 1995.
12. Рівень життя населення України. – К.: Інститут демографії і соціальних досліджень НАН України, 2008.
13. Тиводар М. Етнологія. Навч. посібник. – Львів: Світ, 2004.
14. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії: Навч. посібник. – Одеса: Астропринт, 2009.
15. Шаблій О. І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. – Львів: Львівський національний університет ім. Івана Франка, 2001.

16. Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії. Підручник. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003.
17. Шевчук Л. Т. Основи медичної географії: Тексти лекцій. – Львів, 1997.
18. Шевчук Л. Т. Сакральна географія: Навч. посібник. – Львів: Світ, 1999.
19. Human Development Report. – OUN, New York, 2008.
20. Recent Demographic Developments in Europe. – Stratsburg, 2003.
21. State of World Population 2009. – New York: United Nations Population Fund, 2009.

Статистичні довідники:

1. Демографічний щорічник України.
2. Статистичний щорічник України.

Інформаційні ресурси

Джерело, установа	Інтернет-адреса
Організація Об'єднаних Націй	http://www.un.org
Представництво ООН в Україні	http://www.un.kiev.ua
Фонд ООН з народонаселення (UNFPA)	http://www.unfpa.org
Population Reference Bureau	http://www.prb.org
Demographic Yearbook System	http://www.millenniumindicator
United Nations Statistic Division	http://unstats.un.org/unsd/demographik/products/
ЮНЕСКО	http://portal.unesco.org
World Urbanization Prospects	http://esa.un.org
Міжнародна організація праці (МОП)	http://www.ilo.org.un
Представництво МОП в Україні	http://www.un.kiev.ua/ilo
Міжнародна організація з міграції (МОМ)	http://www.iom.org.un
Всесвітня організація з охорони здоров'я	http://www.who.org.un
Представництво ВООЗ в Україні	http://www.un.kiev.ua/who
Світовий банк	http://web.worldbank.org
Державний комітет статистики України	http://www.ukrstat.gov.ua
Результати Першого Всеукраїнського перепису населення 2001 р.	http://www.ukrcensus.gov.ua
Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України	http://www.idss.org.ua
Світова книга фактів	http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/docs/
Население и общество. Бюлетень	http://www.demoscope.ru/weekly
Народы и религии мира. Энциклопедия	http://enc.mail.ru

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)